

РОЗВИТОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ

Л.О. Зазвонова, Н.В. Погожа
Одеська філія Європейського університету

Проведено дослідження сучасного стану організації перестраховання в Україні, розкрито його економічну сутність і форми діяльності, розроблені практичні рекомендації та вказуються шляхи подальшого розвитку перестраховання.

Ключові слова: страхування, перестраховання, розподіл ризиків, страхова премія, страховик, перестраховик, страховий брокер.

Проведено исследование современного состояния организации перестрахования в Украине, раскрыт его экономический смысл и формы деятельности, разработаны практические рекомендации и указываются пути дальнейшего развития перестрахования.

Ключевые слова: страхование, перестрахование, распределение рисков, страховая премия, страховик, перестраховик, страховой брокер, возмещение убытков.

Research of the modern state of reinsurance organization in Ukraine is conducted, its economic essence and forms of activity are exposed, practical recommendations are developed and the ways of further development of reinsurance are indicated.

Keywords: insurance, reinsurance, distributing of risks, insurance bonus, insurer, reinsurer, insurance broker.

Вступ. В умовах погіршення фінансового стану страхових компаній виникає необхідність пошуку страховиками нових форм і методів страхового захисту. Надійність функціонування страхових компаній та розвиток національного ринку страхування може забезпечити перестраховання.

Постановка проблеми. На Україні можливості перестраховання використовуються обмежено, в той час як воно є вкрай необхідним для малопотужних страхових компаній. Тому вивчення досвіду міжнародного страхового ринку та його переваг є важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в розробку теоретичних основ перестраховання зробили українські вчені: Базилевич В. Д., Клапків М. С., Мних М. В., Ротова Т. А., Руденко Л. С., та іноземні вчені: Журавльов Ю. М., Секерж І. Г., Каминкіна М. Г., Солнцева Е. Е., а також західні вчені-економісти: Д. Бланда, К. Бурроу, Дж. Макензі, К. Пфайффер та ін. [4–9]. Виявлено, що питанням організації перестраховальної діяльності в наукових працях вітчизняних економістів приділено недостатньо уваги. Водночас видно, що в Україні відчувається значний дефіцит спеціальних досліджень, які стосуються безпосередньо сфери перестраховання.

Мета дослідження. Вивчення проблем, що існують на ринку страхових послуг, особливо таких, які викликають необхідність звернення до перестраховання; пошук засобів підвищення місткості окремої страхової компанії та шляхів зміцнення її фінансової стабільності.

Виклад основного матеріалу. Через процес перестраховання страхувальники однієї страхової компанії опосередковано відшкодовують збитки страхувальникам іншої страхової компанії, тим самим продовжуючи розподіл ризику, але вже на новому рівні [10, с. 90]. З економічної точки зору природа страхування і перестраховання тотожна. Та все ж між ними існує різниця. Перестраховання продовжує процес розподілу ризиків, здійснюється передача перестраховику частини страхової премії страховика (цедента), а також таких специфічних функцій, які відображають особливості перестраховання в страховій діяльності: забалансу-

вання портфеля страховика, забезпечення фінансової стійкості і рентабельності страхових операцій [11].

Повторна передача ризику виникає при розміщенні об'єктів страхування на спеціалізованих ринках, де виникають “дорогі” ризики. Тоді вдаються до послуг брокера, який готує необхідну інформацію для пропозиції. Брокер здійснює глибоке вивчення ризику, дає поради щодо найкращих умов укладання договору, веде пошук спільних інтересів в розподілі ризику. Після підписання договору він отримує винагороду від 1,5 % до 15 % нетто премії [12].

Згідно з законом України “Про страхування” “Страховик, який уклав з перестраховиком договір про перестраховання, залишається відповідальним перед страхувальником в повному обсязі згідно з договором страхування” [1].

При проведенні перестраховальних операцій слід керуватися тими ж принципами, що і в страхуванні. Так в англійському страховому праві розроблені п'ять базових принципів, на яких будується договір страхування: наявність майнового інтересу; найвища ступінь довіри сторін; наявність причинно-наслідкового зв'язку збитку і події; виплата відшкодування в розмірах реального збитку; суброгація – перехід до страховика, який сплатив страхове відшкодування права вимоги, яке страхувальник має до особи, винної у збитках [13, с. 314].

На наш погляд, лише три принципи: принцип майнового інтересу, принцип найвищої сумлінності та відшкодування збитків в межах реально завданих витрат, з розглянутих п'яти базових принципів, можуть бути застосовані в перестрахованні. Принцип суброгації і принцип причинно-наслідкового зв'язку збитку і події не можуть бути перенесені по аналогії на перестраховальні операції.

Зміст перестраховання розкривається в таких його функціях, як: збалансування портфеля страхувань, забезпечення фінансової стійкості і рентабельності страхових операцій. Однак західні фахівці страхової справи використовують ще функцію “забезпечення місткості страховика” [14]. За допомогою перестраховання можна стабілізувати результати страхування, тобто вирівнювати коливання в результатах діяльності страхової компанії протягом наступних років.

Перестраховання сприяє захисту не тільки страховиків, але й самих страхувальників, по-перше, від втрати роботи працівників страхових компаній, по-друге, від пониження прибутку акціонерів компаній. Одночасно держава має гарантію надходження податків від страхової діяльності [2].

Складним питанням для практичного перестраховання є визначення частини ризику, яку слід залишити на утриманні страховика. Тому виникає необхідність в регламентації розміру власного утримання. Така регламентація може бути встановлена як законодавчо, так і учасниками перестраховання [3].

Аналізуючи договори перестраховання, можна виявити розбіжності у тлумаченні багатьох його положень (застережень). В результаті тривалої практики перестраховання на міжнародному страховому ринку, сьогодні існує система застережень, тобто основних умов договору перестраховання, які регламентують дії сторін при його укладанні та веденні конкретної угоди [15].

На наш погляд, в договір перестраховання необхідно включати застереження про те, що “відповідальність перестраховика не може виникнути раніше ніж виникає відповідальність перестраховальника”. Дане застереження важливе, оскільки інколи трапляється так, що договір перестраховання вже складений, підписаний і має виконуватись, а оригінальний договір (договір страхування) в дію ще не вступив.

Дослідження результатів практичної діяльності з перестраховання проведено на прикладі ЗАТ “ПРО100страхування”, яке працює на страховому ринку вже більш ніж 10 років. Вибір даної страхової компанії пов'язаний з наступним: прослідковується позитивна динаміка надходження страхових і перестраховувальних премій у поєднанні з пропорційним ростом власного капіталу; є страхові резерви, здійснюється виважена фінансова політика; в структурі компанії функціонує підрозділ, який займається

виключно перестрахованням. Зміни в діяльності підприємства за 2007–2009 рр. можна прослідкувати за даними таблиці.

**Динаміка фінансових показників діяльності ЗАТ “ПРО100страхування”
(у % до попереднього року)**

№ з/п	Показники	Роки			2009 р. у % до базисного
		2007	2008	2009	
1	Власний капітал	101,8	102,6	166,0	173,7
2	Страхові резерви	105,5	133,7	191,8	у 2,7 рази
3	Частка перестраховиків у страхових ризиках	61,5	50,8	58,3	–
4	Страхові премії	247,2	156,8	160,0	у 6,2 рази
5	Премії, передані за перестраховання,				
	- резидентам	116,5	65,4	238,1	181,5
	- нерезидентам	131,9	193,3	124,0	у 3,1 рази
6	Страхові виплати	113,8	117,7	123,6	165,6
7	Виплати, одержані від перестраховиків	143,6	137,2	103,3	у 2 рази
8	Частка виплат перестраховиків у загальних страхових виплатах	6,4	3,8	6,1	–

Як видно з даних таблиці на ЗАТ “ПРО100страхування” майже вдвічі виріс власний капітал компанії, в 2,7 рази зросли страхові резерви, досить великою є доля виплат перестраховиків.

Слід зазначити, що інколи рівень виплат по власному утриманню страховика може перевищувати рівень виплат по частці перестраховиків з певного виду страхування, або рівень виплат по прийнятих ризиках перевищує рівень виплат по переданих ризиках. Такі ситуації означають фінансові витрати для страхової компанії, певне скорочення грошових коштів і можливостей для інвестування. Тому страховикам необхідно прогнозувати заздалегідь вищезазначені ситуації в перестраховальній діяльності і своєчасно розробляти ефективні перестраховувальні програми для реалізації своїх цілей.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведений аналіз перестраховальної діяльності дозволяє зробити висновок, що спостерігається стійке зростання обсягів перестраховувальних операцій, однак темпи росту відрахувань в перестраховання випереджають темпи росту надходжень страхових премій в компанії вітчизняних страховиків.

Для покращення діяльності слід більше приділяти уваги аналізу показників рівня виплат.

При укладанні договору перестраховик повинен бути впевненим у кваліфікованому відборі ризиків страховиком. Для зниження ризиків необхідно підвищити рівень обізнаності фахівців, що укладають договори. Слід встановлювати постійні партнерські відносини з загальновідомими перестраховиками, такими як, “Munich Re” і “Cologne Re”; з міжнародними брокерами Lloyd’s, Willis Faber та з російськими компаніями “Транссиб Ре”, “Антей”, “Росно-центр”, “Москва Ре”, “Ингосстрах” та інші, які працюють більш коректно. Необхідно шукати шляхи, найбільш прийнятні для зміцнення національного страхового ринку, забезпечувати збільшення його внутрішньої місткості шляхом створення страхових і перестраховувальних пулів. Важливо розробити систему додаткового непропорційного перестраховального покриття по катастрофам. Потрібна гнучка система контролю за фінансовою стійкістю і

платоспроможністю зі сторони учасників пулу, а також Уповноваженого органу. Необхідно використати механізм реагування пулу для тих його учасників, які не виконали своїх обов'язків перед пулом. Слід гарантувати виконання зобов'язань учасників пулу шляхом депонування певної грошової суми в надійному банку або створити гарантійний фонд.

Література

1. Закон України “Про страхування”. За станом на 10 березня 2005 року/Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2005.– 42 с.
2. Закон України “Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”. За станом на 7 липня 2006 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006.– 45 с.
3. Положення “Про порядок здійснення операцій з перестрахування” // Україна-Business. – 1996. – № 44. – С. 3.
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – 6-те вид., стер. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
5. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків. – Тернопіль.: Економічна думка, 2002. – 571 с.
6. Мних М.В. Перестрахування: Посіб. для студ. вузів. – К.: Знання України, 2004. – 95 с.
7. Ротова Т.А., Руденко Л.С. Страхування: навч. посіб. / Київський національний торговельно-економічний ун-т. – 2-ге вид., переробл. та доп. – К.: КНТЕУ, 2006. – 400 с.
8. Журавлев Ю.М., Секерж И.Г. Страхование и перестрахование (теория и практика). – М.: Изд. центр СО “Анkil”, 2006. – 184 с.
9. Пфайффер Кристоф. Введение в перестрахование. – Кельн, 2008. – 100 с.
10. Основы страховой деятельности: Учеб. /Отв.ред. проф. Т.А. Федорова. – 4-е изд. – М.: Изд-во БЕК, 2008. – 776 с.
11. Турбина К.Е. Тенденции развития мирового рынка страхования. – М.: Анkil, 2008. – 320с.
12. Камынкина М.Г., Солнцева Е.Е. Перестрахование. Практическое руководство для страховых компаний. – 3-е изд. – М.: АО ДИС, 2007. – 137 с.
13. Страхование от А до Я (книга для страхователей)/Агапов А.Ф., Артамонов А.Г., Баланова М.Г., и др. / Под ред. Л.И. Корчевской, К.Е. Турбиной: Ассоциация страхового права. – 4-е изд. – М.: Инфра, 2008. – 631 с.
14. Татаріна Т.В. Перестрахування в розвитку міжнародного співробітництва // Фінанси України. – 2001. – № 11. – С. 127–130
15. Фадеева А. Вопросы урегулирования убытков в перестраховании//Финансовые услуги. – 2002. – № 7–8. – С. 48–49.